

Obrowo_1
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	szamotulski	
Gmina	Obrzycko	OB_OB_001
Miejscowość	Obrowo	OB_OB_001

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	20.08.2013	Miejsce wykonania	Mieszkanie informatorki.
Czas trwania	2 h	Forma i wielkość	Brak informacji.
Przeprowadzający	T.P.	Komentarz	Brak nagrania.

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
OB_OB_001	K	61 l.	sołtyska	Dziadkowie informatorki pamiętali hrabiów Raczyńskich, właścicieli majątku w Obrzycku.

Informacje etnograficzne		
<i>Tematyka</i>	<i>Pozyskane informacje (ew. cytaty)</i>	
I. Toponomastyka i etnonimy		
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	Brak informacji.	
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstwa)	Brak informacji.	
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	Brak informacji.	
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głazów narzutowych)	Brak informacji.	
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.	
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.	
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe		
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	Brak informacji.	
Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1.	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	Zabawa w szkole. Czasami robimy też w świetlicy.
2.	św. Marcina/11 listopada	Obchodzą imieniny Marcina. Na dzień ten piecze się rogale

		z nadzieniem, czasem się kupuje, ale są drogie.
3.	Adwent	Adwent to czas przed Bożym Narodzeniem. Dawniej chodzono na roraty. Jest to czas oczekiwania na narodziny Chrystusa. Teraz przeważnie dzieci chodzą z „lampionami” na roraty.
4.	św. Mikołaja (Mikołajki)	W dzień ten obdarowuje się, szczególnie dzieci słodyczami, które wkłada się do butów. Buty musiały być oczywiście czyste.
5.	Wigilia	<p>Do kolacji wigilijnej siadamy pod wieczór, gdy „pojawi się pierwsza gwiazdka na niebie”. Mówią, że powinno być 12 potraw, tyle ile miesięcy w roku. Ale nikt już chyba tyle nie przygotowuje. Bez przesady. Zresztą dawniej święta bywały znacznie skromniejsze. Obowiązkowo pod białym obrusem musi znaleźć się sianko. Dzielimy się opłatkiem. Na stole pojawia się zawsze puste nakrycie, dla osoby która może przybyć na „wigilię”.</p> <p>Na kolację wigilijną przygotowywane są w moim domu 2 zupy: zupa rybna z „łebków od karpia”, a także barszcz z czerwonych buraków z uszkami;</p> <ul style="list-style-type: none"> - śledź w śmietanie z ziemniakami - karp pieczony; sielawa; pstrąg - kapusta kiszona z grzybami - kompot z suszonych owoców, jabłek, śliwek, gruszek - „makielki” – małe kluseczki lub drobny makaron ugotowane, z makiem z rodzynkami, na słodko <p>Ciasta: pierniki; makowce, sernik; miodownik (ciasto z miodem);</p> <p>Choinka – żywe drzewko ze świerku. Zawsze tak było u niej w domu, także w domu rodzinnym. Większość ludzi we wsi ma już jednakże choinki sztuczne. Choinka dawniej była ubierana dzień przed wigilią, a czasami nawet w samą wigilię; teraz ludzie ubierają często choinkę znacznie wcześniej. Niezgodnie z tradycją. Dawniej, gdy nie było tyle ozdób choinkowych do</p>

		<p>kupienia, robiliśmy łańcuchy z kolorowego papieru, słomy, bibułek; na choinkę wieszano się także cukierki, orzechy, małe pierniczki i jabłka. Choinka stoi tak długo, aż nie zaczyna mocno oblatywać z igieł (nie dłużej jak do 2 lutego – tak, jak w kościele).</p> <p>Jak tylko pamięta zawsze chodzili na Pasterkę. Należą do parafii w Obrzycku. Prezenty po kolacji zawsze przynosił i przynosi Gwiazdor. Z reguły ktoś przebierał ze sąsiadów. Mąż informatorki też przebierał się za gwiazdora.</p> <p>Dawniej po kolacji wigilijnej chodziły po wsi „Gwiazdory” i śpiewali kolędy. Jeszcze sporadycznie pojawiają się w ostatnim czasie. Zaśpiewali kolędę i składali życzenia. Trzeba było dać im jakiś grosik, albo pierniki czy cukierki. Z reguły bawiły się w to dzieci szkolne.</p>
6.	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	Przed wszystkim święta spędza się rodzinnie, zawsze są odwiedziny, albo się gości przyjmuje, albo jedzie się w gości, ale to już raczej w drugie święto.
7.	Sylwester/Nowy Rok	Na sylwestra psococono się i „wystawiano z zawiasów furki, bramy oraz wynoszono je gospodarzom w inne miejsca. Nikt się o to nie obrażał. Z tego tytułu było dużo śmiechu i oczywiście poszukiwania. Trzeba było przywiązywać bramki łańcuchami. Obecnie dzieje się to w ograniczonym zakresie. Jeszcze 2-3 lata temu coś się działo.
8.	Trzech Króli	Chodzimy tego dnia do kościoła, jest to święto kościelne. Przyniesioną poświęconą tego dnia kredą, wypisuje się na drzwiach mieszkania, tych wejściowych (od wnętrza) imiona Trzech Króli: Kacpra, Melchiora i Baltazara oraz inicjały Nowego Roku.
9.	Kolędniczy	Brak informacji.
10.	MB Gromniczej	Do tego czasu stoją choinki w kościele i wtedy się kończy okres Bożego Narodzenia. W Matki Boskiej nazywanej Gromniczną

		<p>święci się świece, które zapalano dawniej powszechnie w czasie burzy. Zapalona gromnica miała chronić dom, gospodarstwo od uderzenia pioruna. Coraz mniej ludzi to czyni.</p>
11.	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	<p>W karnawale organizowano dawniej zabawy. Teraz też Rada Sołecka razem z Kołem Gospodyń Wiejskich stara się zorganizować, 1-2 zabawy w okresie karnawału. Teraz raczej to ma formę dyskotek dla młodzieży. Wyglądają one inaczej niż kiedyś. Kobiety spotykały się dawniej przy „darciu pierza”, były różne psoty i zabawy. Przy każdym z bloków były chlewiki i ludzie dawniej chowali drób a także świnie. W karnawale pieczono pączki, chruściki (nazywane też faworkami). Śpiewało się podczas tych spotkań piosenki.</p> <p>Pączki pieczono obowiązkowo na ostatni czwartek karnawału i chyba dlatego dzień ten nazywano „Tłusty czwartek”. Na ostatnie przed Popielcem dni karnawału, czyli „ostatki” również pieczono pączki, gotowano golonki, bigos. Na „podkoziółek” zawsze była zabawa. Bawiono się hucznie do północy, bo od Środy Popielcowej zaczynał się Wielki Post.</p>
12.	Topienie Marzanny	<p>Obecnie zwyczaj funkcjonujący wyłącznie w kontekście szkolnym.</p>
13.	Środa Popielcowa	<p>Tego dnia zaczyna się Wielki Post. Ksiądz w kościele posypuje głowy popiołem. Nie je się także potraw mięsnych. Obowiązuje ścisły post podobnie jak w Wielki Piątek. Jemy plynclze, czyli placki ziemniaczane, polewki oraz różnego rodzaju ryby, jakiś serek.</p> <p>Informatorka pamięta, że jeszcze w latach 70. XX wieku był zwyczaj przypinania dla żartu woreczków z popiołem. Nie wie dlaczego się to odbywało.</p>
14.	Śródpoście	<p>Brak informacji.</p>
15.	Niedziela Palmowa	<p>Z palmami (bardzo skromnymi) idzie się do kościoła. Palmy robi się z bazi, kwiatów, zielonych gałązek brzozy, gryczpanu</p>

		(bukszpanu). Po poświęceniu palmy zabiera się do domu i przechowuje przez cały rok. Potem palmę pali się w piecu, gdyż święconego się nie wyrzuca.
16.	Triduum Paschalne	<p>To są ostatnie trzy dni przed Wielkanocą, od Wielkiego Czwartku do Wielkiej Soboty. Przede wszystkim ma to wymiar kościelny. W Wielki Piątek adoracja Pana Jezusa złożonego w grobie. W domu odbywa się wielkie sprzątanie obejścia.</p> <p>W Wielki Piątek dawniej był żywy zwyczaj pod nazwą „boże rany”. Teraz już ten zwyczaj zanikł.</p>
17.	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	<p>Święcenie pokarmów odbywa się przy krzyżu, który usytuowany jest w północno-zachodniej części wsi, przy drodze do Obrzycka. Przy krzyżu ludzie zbierają się na nabożeństwa majowe. Dawniej wkładano do koszyków prawie całe świąteczne jedzenie. Dużo jedzenia zanosilo się do święcenia. Obecnie są to ilości symboliczne. Do koszyczka wkładana jest szynka, różne kiełbasy, w tym obowiązkowo biała parzona, baranek z masła z chorągiewką, kawałek ciasta, mazurek, no i jajka, sól i pieprz, chleb. Jaja malowane w cebuli, buraczkach, ozimie. Niektórzy wcale nie malują.</p> <p>Rezurekcja w Obrzycku jest rano, o godz. 6.00. W Słopanowie (kościół filialny) odprawia się w Wielką Sobotę, wieczorem o 21.00.</p> <p>Śniadanie Wielkanocne rozpoczyna się od dzielenia się jajkiem i święconym oraz składaniem życzeń. Na śniadanie je się jajka, szynkę gotowaną i szynkę wędzoną surową, kiełbasę białą, sałatkę warzywną. Na Wielkanoc zawsze musiały być wędliny czy szynka. Nawet jak było biednie, to na te święta zabijano świnię i przerabiano go. W Niedzielę Wielkanocną nie gotuje się obiadu. Zjada się mięso czy wędliny przygotowane wcześniej.</p> <p>Ciasta: serniki, babka drożdżowa i piaskowa, mazurki.</p>

		Dzieciom „Zajac” przynosi słodycze. Robi (-ło) się gniazdka w ogrodzie, na podwórku i wkłada się do nich słodycze.
18.	Poniedziałek Wielkanocny	Nazywa się od zwyczaju oblewania wodą „lanym poniedziałkiem”. W latach 70. XX wieku chodzili tego dnia „z misiem”, czyli prowadzali niedźwiedzia. Podobno w Gaju Małym jeszcze 2 lata temu chodzili.
19.	Zielone Świątki	Brak informacji.
20.	Boże Ciało	W Obrzycku odbywa się procesja na Boże Ciało. Przygotowywane są 4 ołtarze. Do dziś przynosi się zielone, brzozone gałązki z ołtarza i wkłada w warzywnik. Ludzie wierzyli, że przyniesie to dobre plony oraz że nie będzie szkodników. Chociaż nie wszyscy uświadamiają sobie znaczenie tego zwyczaju. Robią tak, ponieważ tak czynili ich rodzice, czy dziadkowie. Dziewczynki chodzą sypać kwiatki w czasie procesji. Na koniec oktawy przygotowywane są wianuszki z ziół. Ale w zasadzie, już tego zwyczaju nie ma i ludzie o tym nie pamiętają. Jedynie starsi. Młodzi już tego nie robią.
21.	św. Jana	Brak informacji.
22.	MB Zielnej	Na dzień 15 sierpnia idzie się z warzywami, kwiatami, ziołami (zbieranymi w dużej mierze na łące) do kościoła, aby podziękować Matce Boskiej za zebrane plony, za opiekę i błogosławieństwo. Bo dawniej z reguły do tej pory kończono żniwa (teraz to różnie wygląda).
23.	MB Siewnej	Nie pamięta zwyczaju używania do siewu święconego ziarna, ani święcenia wodą ziarna przed siewem.
24.	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	Zapala się znicze i sprząta groby na Dzień Wszystkich Świętych oraz na Dzień Zaduszny, czyli Zaduszki (2 listopada).
25.	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne	Brak informacji.

	(cykliczne) istotne dla informatora	
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1.	Narodziny i chrzest	<p>Dawniej kobiety rodziły w domach. Informatorka również urodziła się w domu. Pomagały im akuszerki – siostry położne. Później do porodu należało udać się do szpitala, przeważnie do Szamotuł. Porodówka była również w Otorowie. Jak nie było komplikacji, to lepiej, że kobieta rodziła w domu. Ale to przecież różnie bywało.</p> <p>Kobieta w ciąży musiała uważać, ale generalnie kobiety normalnie musiały pracować. Dawniej (jeszcze na pocz. lat 60. XX wieku) kobiety kilka tygodni po porodzie chodziły „do wyvodu”, tzn. do poświęcenia w kościele. Informatorka o tym słyszała, ale sama już nie chodziła. Nie wie nawet, czy jej mama była u wyvodu. Chrzest odbywał się szybko, gdy dziecko było kilkutygodniowe. Teraz to bywa bardzo różnie. Rodzicami chrzestnymi byli ludzie starsi, dziadkowie, którzy sami (bez rodziców) zanosili dziecko do chrztu, do kościoła. Wszystko to dawniej bywało o wiele skromniejsze. Teraz wybiera się na rodziców chrzestnych ludzi młodych, najczęściej z najbliższej rodziny.</p> <p>Dziecko miało w wózku włożony medalik z Matką Boską oraz zawiązywano również czerwoną wstążeczkę, ..” aby nikt dziecka nie zauroczył i aby dziecko nie chorowało”. Nadal tak ludzie czynią.</p> <p>Gdy dziecko skończy roczek to ma do wyboru położone przedmioty na stole; książkę, różaniec, pieniążek, kieliszek. Zależnie, jaki przedmiot dziecko wybierze, wróży się co do przyszłości dziecka.</p>
2.	Ślub i wesele	<p>Dawniej, czasem i teraz, istniała osoba, która „kojarzyła małżeństwa”. Informatorka o tym słyszała. Myśli, że czasem i obecnie też tak jest, że niektóre małżeństwa też są</p>

„umawiane”. Obecnie najczęściej młodzi sami szukają sobie partnerów. Jakiś czas prze weselem odbywały się zaręczyny, no i dalej były tzw. „zmówiny” czyli umawianie się co do wesela pomiędzy rodzicami. Chodzi o szczegóły całej uroczystości.

Dawniej wesela były w domu panny młodej. Ludzie robili jedzenie w domu a na tańce chodzili do świetlicy we wsi. Tak jeszcze było jak była stara świetlica. Teraz to raczej wszyscy wesela robią w lokalach (od 20-30 lat), albo i często żyją bez ślubu. Sporo osób ze wsi zamawia te uroczystości w lokalu „Na Skarpie” znajdującym się w Obrzycku (przy drodze w kierunku na Szamotuły).

Znany jest zwyczaj tłuczenia przed domem panny młodej szkła, butelek, na szczęście, nazywany „polteram”, „pulteram” (różnie ludzie to nazywają). Teraz ma to miejsce tydzień przed weselem, dawniej odbywało się w dzień przed weselem. No i trzeba było poczęstować przybyłych plackiem i wódką. Jak informatorka wychodziła za mąż, najpierw był ślub cywilny, a potem ślub kościelny. Czasem rano był ślub w urzędzie, a po południu w kościele. Teraz ślub zawarty w kościele jest też ważny wobec prawa państwowego.

Młodych przybyłych z kościoła wita się chlebem i solą. Wracających z kościoła zatrzymuje się bramami po drodze, aby dalej przejechać, młodzi muszą wykupić się wódką (jak dorośli zatrzymywali), albo pieniżkami (jak dzieci). Jak wracano dawniej bryczkami z kościoła, byli zatrzymywani w kilku miejscach. Teraz jak jadą samochodami, to jest skromniejsze.

Po ślubie młoda para jechała do fotografa, aby wykonać zdjęcie pamiątkowe. Teraz to są specjalne sesje fotograficzne, filmowana jest cała ceremonia.

Oczepiny panny młodej odbywały się o godz. 24.00, są też podziękowania dla rodziców. Dnia następnego były poprawiny, czasami teraz też tak jest. Do tańca przygrywała dawniej kapela

		– zespół muzyczny. Grali na akordeonie, skrzypcach, trąbce, perkusji.
3.	Śmierć i pogrzeb	Jeszcze ze 30 lat temu, w latach 80. XX wieku ciało zmarłego przechowywano, z reguły przez 3 dni, do czasu pogrzebu w domu. Ubranego zmarłego kładziono na piasku przykrytym prześcieradłem. Piasek miał powodować studzenie ciała nieboszczyka. W dzień pogrzebu zmarły wkładany był do trumny. Każdego wieczoru, przed pogrzebem zbierano się w domu, by odmawiać różaniec za duszę zmarłego mieszkańca wsi. Teraz przy kościele w Obrzycku jest kaplica przedpogrzebowa. Obecnie mieszkańcy zbierają się w domu zmarłego i odmawiają za jego duszę różaniec. Modlitwa ta jest również odmawiana przed samym pogrzebem. Zmarłego z domu wynoszono nogami do przodu. Wcześniej rodzina żegnała się ze zmarłym. Ksiądz czekał na kondukt, blisko granicy parafii, trumna wieziona była konnym karawanem. Zawsze zatrzymywano się przy krzyżu, aby się pomodlić i pożegnać zmarłego. Obecnie ciała zmarłych do czasu pogrzebu przechowywane są także w kostnicach przyszpitalnych.
4.	Inne zjawiska	Brak informacji.
Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa		Brak informacji.
Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy		W moim domu rodzinnym i tak jest do tej pory, że pieczemy placki ziemniaczane, czyli plynidze, jemy gzikę i pyry w mundurkach (często), polewki, czerninę z kaczki (jak się uda kupić kaczkę, bo teraz coraz mniej ludzi je chowa), kawa zbożowa, maślanka. Patrz także potrawy świąteczne.

III. Tradycje rękodzielnicze		
Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych	Jedna z mieszkanek wsi maluje obrazy, pisanki, wykonuje kartki świąteczne i okolicznościowe.	
IV. Przejawy religijności tradycyjnej		
1.	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	<p>Na skrzyżowaniu dróg, przy drodze do Piotrowa stoi figura Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej. Informatorka słyszała, że figura stała już przed II wojną. W czasie wojny została zniszczona. W 1945 roku postawiono ją ponownie. Znajduje się na cokole napis: „1927-1945 Niepokalanie Poczęta módl się za nami”. Jak informatorka sądzi, pewnie figura została postawiona w tym miejscu w 1927 roku. Dość duża figura stoi na wysokim cokole. Informatorka nie wie, kto fundował tę kapliczkę. Jak sądzi ... byli to zapewne mieszkańcy wsi.</p> <p>Druga figura: Matki Boskiej Zwycięskiej stoi przy drodze z Zielonejgóry do Obornik, przy ul. Stobnickiej. Powstała dzięki ofiarności mieszkańców. Jej poświęcenie miało miejsce w 1995 roku. Figura MB schowana jest w niszy ceglanej kapliczki.</p> <p>Obie figurki znajdują się w małych ogródkach obsadzonych kwiatami i żywotnikami.</p>
2.	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	Brak informacji.
3.	Święte figury, obrazy, rzeźby	Brak informacji.
4.	Miejsca kultu religijnego	Ludzie jeżdżą indywidualnie do Częstochowy. Są też organizowane pielgrzymki przez parafię do Lichenia, Częstochowy, czy Rokitna, Gostynia, a także autokarowe poza granice kraju.
5.	Lokalne tradycje	Wiem, że chodzą również pielgrzymki do Biezdrowa, na 14

	pielgrzymowania	wrzesnia, dzień Podwyższenia Krzyża Świętego.
6.	Lokalne odpusty	W Otorowie jest obraz Matki Bożej – odpust 15 sierpnia; Odpust w Biezdrowie – 14 września. W Obrzycku – w św. patronów – Piotra i Pawła.
V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie		
1.	Dożynki	Z reguły odbywają się na początku września. Dawniej dożynki odbywały się w każdej wsi, także w PGR-ze Od jakiegoś czasu odbywają się dożynki gminno-parafialne. W ubiegłym roku, były w Szamotułach dożynki powiatowe. Najpierw odprawiana jest dziękczynna Msza Św. Wybierany jest starosta i staroscina dożynek, z reguły z tych najlepszych gospodarzy. Każda wieś przygotowuje odrębne wieńce dożynkowe i piecze swój chleb. Dawniej to ludzie piekli chleb w domu, teraz to raczej zamawiają w piekarni. W organizację dożynek włączają się władze Gminy, Kółko Rolnicze, Koła Gospodyń, szkoły, zespoły artystyczne. Zawsze jest korowód wieńców, maszyn rolniczych, zwierząt, itp. Różne występy artystyczne, konkursy, jedzenie, kielbasy, bigos, itd., a na zakończenie jest zabawa. Na dożynkach zawsze było wesoło, jak tylko sięga pamięcią
2.	Dni gminy/wsi	Brak informacji.
3.	Lokalne festyny	Dni Obrzycka – przełom VI/VII – różne imprezy odbywają się od piątku do niedzieli. W Obrzycku, w szkole obchodzony jest Dzień Dziecka, Dzień Matki i Dzień Ojca, a także Dzień Babci I Dziadka. Organizują te uroczystości Rada Sołecka i Rada Rodziców.
4.	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	We wsi było Koło Gospodyń Wiejskich, ale się rozpadło, jak starsze panie „poumieraly”. W świetlicy, we organizujemy wigilię dla starszych (Rada Sołecka). We wsi działa Klub Wędkarski – odbywają się zawody wędkarskie na wiejskim stawie. Mają we wsi klub piłkarki (piłki nożnej).